

*Ба Шурои диссертациони 6D.KOA-062
назди Донишгоҳи (славянии) Россия ва
Тоҷикистон (Ҷумҳурии Тоҷикистон,
734025, ш. Душанбе, кӯчаи Мирзо
Турсунзода, 30)*

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент – Хамидова Сарвиноз Хамрабоевна ба диссертатсияи Садиқова Шукрона Карчаевна дар мавзӯи «Ташаккули муҳити институтсионалӣ-инноватсионии рушди сармояи инсонӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.06.02 – Идоракунии инноватсияҳо ва рақамикунонии равандҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ пешниҳод шудааст

1. Мутобиқати диссертатсия ба ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯйи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст

Навоварӣ ва натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ ба бандҳои зерини Шиносномаи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 08.00.06.02 - Идоракунии инноватсияҳо ва рақамикунонии равандҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ мутобиқат мекунад: 1.3. Ташаккулдиҳии муҳити инноватсионӣ ҳамчун шартҳои муҳимтарини амалӣ намудани инноватсияҳои самаранок. Муайян кардани муносибатҳо, шакли тарзҳои муҳайё намудани шароити муносиб барои татбиқи фаъолияти инноватсионӣ. Роҳҳои беҳгардонии иқлими инноватсионӣ; 1.13. Коркард ва такмилдиҳии шаклҳо, сохтор ва низомҳои институтсионалии идоракунии фаъолияти инноватсионӣ ва рақамикунонии равандҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ. Баҳодиҳии самаранокии фаъолияти инноватсионӣ; 1.21. Такмилдиҳии маблағгузориҳо бо мақсади баланд бардоштани самаранокии фаъолияти инноватсионӣ ва рушди сармояи инсонӣ; 1.29. Такмили методологияи идоракунии сармояи инсонӣ барои манфиатҳои рушди инноватсионӣ ва рақамикунонии равандҳои иқтисодӣ-иҷтимоӣ.

2. Мубрамият ва зарурияти баргузори таҳқиқот

Дар шароити рушди иқтисодиёти инноватсионӣ, ки бо махсусияти рақобат тавассути истифодаи пайдарпайи навовариҳо дар тамоми бахшҳои фаъолияти хоҷагии ҳамаҷониба шудааст, ташаккул ва истифодаи оқилонаи сармояи инсонӣ шартҳои муҳим арзёбӣ мегардад. Маълум аст, ки сармояи инсонӣ на танҳо омилҳои асосии эҷоди инноватсия ба шумор меравад, балки воситаи муҳимми қабул, татбиқ, ташаккул ва мутобиқан фаъолият намудан дар муҳити инноватсионӣ ба ҳисоб меравад. Илова бар ин, ҳангоми пайгирии муҳимияти масъалаи сармояи инсонӣ дар концепсияҳои илмӣ маълум мегардад, ки мафҳуми “сармояи инсонӣ” дар равишҳои илмӣ таҳқиқоти иқтисодӣ ҳангоми ташаккули ҳамаҷонибаи пасоиндустриалӣ, ки ҳосатан инқилоби илмӣ техникаӣ, дигаргуниҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва сохторӣ дар иқтисодиёти миллӣ, афзоиши нақши сифат ва такмил додани захираҳои меҳнатӣ, тезондани суръати ҷамъовариҳои арзишҳои ғайримоддӣ мавқеъ устувор намудаанд, то рафт

пурарзиш гардид. Ӯн гуна тамоюл ё таъаввулоти илмию техникӣ боиси он гардид, ки илм ба қувваи бевоситаи истехсолкунанда табдил ёфта, дониш ва иттилоот ба муҳимтарин захираҳои стратегии макро ва микро иттиҳодҳои ҷамъиятӣ табдил ёфтанд. Ҳамин тариқ, дар айни замон тибқи мушоҳидаи ҷаҳолияти амалии истехсолкунандагони молу хизматрасониҳо сармояи инсонӣ бо заминагузори рушди инноватсия яке аз омилҳои муҳими таъмини рақобатпазирӣ гардидааст.

Айни замон Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити қабул ва амалигардонии як қатор стратегия ва барномаҳои муҳим, ба монанди: Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030, Стратегияи ҳифзи солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030, Стратегияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаҳои илм, технология ва инноватсия барои давраи то соли 2030, Стратегияи миллии рушди моликияти зеҳнии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Барномаи миёнамуҳлати рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025, Барномаи давлатии рушди таҳсилоти томактабӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2020-2025, Барномаи давлатии тақмили таълим ва омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030, Барномаи таълим ва тарбияи ҳуқуқии шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2020-2030 ва ғ. қарор дорад, ки дар меҳвари татбиқи самараноки ин вазифаҳои стратегӣ сармояи инсонӣ қарор гирифтааст.

Нуқтаи муҳимми дигар он аст, ки дар ҳаммаи ин стратегия ва барномаҳои давлатӣ ташкили муҳити мусоиди институционалӣ шартҳои муҳим шинохта шудааст.

3. Сохтор ва мазмуни қисмҳои асосии таҳқиқоти илмӣ.

Сохтор, мазмун ва мундариҷаи диссертатсия дар мутобиқат ба мафҳум ва муҳтавои номи мавзӯи “Ташаккули муҳити институтсионалӣ-инноватсионии рушди сармояи инсонӣ” таҳия ва пешниҳод шуда аз феҳристи ихтисораҳо, муқаддима, се боб, нӯх зербоб, хулосаю пешниҳодот, рӯйхати адабиёти истифодашуда ва интишороти муаллиф доир ба мавзӯи диссертатсия иборат мебошад.

Дар муқаддима унвонҷӯ кӯшиш намудааст, ки бо таваҷҷуҳ ба тақозои илмию амалии масъалаи таҳқиқшаванда, инчунин талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳимтарин унсурҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ, чун мубрамияти мавзӯи таҳқиқот, дараҷаи омӯзиши мавзӯи таҳқиқот, робитаи таҳқиқот бо барномаҳо ва ё мавзӯҳои илмӣ, ҳадафи таҳқиқоти диссертатсионӣ, объекти таҳқиқоти илмӣ, предмети таҳқиқот, фарзияи таҳқиқот, асосҳои назариявӣ, пойгоҳи иттилоотӣ, навгониҳои илмӣ таҳқиқоти диссертатсия, нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ, саҳми шахсии доктарабӣ дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот, таъйиди диссертатсия ва иттилоот оид ба натиҷаҳои таҳқиқот, интишорот аз рӯйи мавзӯи диссертатсия ва ҳаҷм ва сохтори таҳқиқоти диссертатсиониро тасниф ва муайян намояд, ки дар ин масъала комилан муваффақ шудааст.

Дар қисми назариявии таҳқиқоти диссертатсионӣ таҳти масъалагузори «Асосҳои назариявии ташаккули муҳити институтсионалӣ-инноватсионии

рушди сармояи инсонӣ» чунин ҷанбаҳои муҳими алоқаманд ба рушди сармояи инсонӣ омӯхта шудааст: асосҳои назариявии омӯзиши сармояи инсонӣ дар иқтисодиёти инноватсионӣ, ҷанбаҳои методи тадқиқи сармояи инсонӣ дар иқтисодиёти инноватсионӣ, механизми ташаккули муҳити институтсионалӣ-инноватсионии рушди сармояи инсонӣ.

Дар қисми таҳлили таҳқиқоти диссертатсионӣ тавассути вазифагузории таҳлили «Таҳаввулоти институтсионалии муҳити тақрористехсоли сармояи инсонӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» як қатор масъалаҳои мавриди арзёбӣ қарор дода шудааст, ки вазъияти феълӣ муҳити институтсионалӣ ва инноватсионии тақрористехсолии сармояи инсониро дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон нишон дода метавонад. Муаллиф аз саҳифаи 70 то 88 ҷанбаҳои асосии институтсионалии ташаккул ва инкишофи сармояи инсонӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо таваҷҷуҳ ба масъалаҳои алоқаманд бо раванди таълиму тадрис мавриди омӯзиш қарор дода, дар анҷоми он хулосаҳои мантиқан дуруст пешниҳод намудааст. Ҳамзамон, аз саҳифаи 88 то 100 бо мақсади арзёбии дурусти ҷанбаҳои институтсионалии ҳамкориҳои мутақобилаи бозори меҳнат ва хизматрасониҳои таълимӣ дар раванди инкишофи сармояи инсонӣ таҳлил анҷом додааст, ки тибқи таҳлилҳои анҷомёфта рушди самараноки сармояи инсонӣ аз ташкили ҳамгирии институтҳои алоқаманд вобастагии калон дорад.

Дар қисми тавсиявӣ, яъне боби сеюми таҳқиқоти диссертатсионӣ, таҳти номгузории «Самтҳои рушди муҳити институтсионалии инкишофи сармояи инсонӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» чунин масъалаҳои муҳим мавриди коркард ва тавсия пешниҳод шудаанд: рушди муҳити институтсионалӣ-инноватсионии ташаккули сармояи инсонӣ дар шароити инкишофи кластерҳои илмӣ ва таълимӣ, аз саҳифаи 117 то 129, хусусиятҳои рушди муҳити институтсионалӣ-инноватсионии ташаккули сармояи инсонӣ дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт, аз саҳифаи 129 то 146 ва концепсияи рушди сармояи зеҳнӣ дар асоси ташаккули муҳити институтсионалӣ-инноватсионӣ, аз саҳифаи 146 то 162.

Дар қисми хотимавии таҳқиқоти диссертатсионӣ вобаста ба мақсад ва вазифаҳои гузошташуда хулосаҳои илман асоснокшуда коркард шудаанд, ки ҳар кадоми онҳо ҳолатҳои мушаххаси илмию амалиеро нишон медиҳанд, ки ба самаранокии рушди сармояи инсонӣ алоқамандии зич доранд. Илова бар ин, дар хулоса тавсияҳои зурурӣ оид ба ташаккул ва рушди сармояи инсонӣ дар муҳити ҳамкориҳои ҳадафмандонаи ниҳодҳои дахлдор ва шароити инноватсионии таълиму тадрис коркард ва пешниҳод шудаанд, ки ҳаммаи онҳо дар шакли маводҳои илмии нашргардида дастраси истифодаи оммавӣ қарор дода шудаанд.

Рӯйхати адабиёт, ки 178 сарчашмаро дар бар мегирад, ба мавзӯи таҳқиқшаванда комилан мувофиқ мебошанд. Илова бар ин, аз сарчашмаҳои ишоранамуда бармеояд, ки муаллиф ҷиҳати баланд бардоштани дараҷаи эътимоднокии натиҷаи таҳқиқот, дар баробари иқтибос овардан аз олимони хориҷӣ, бештар ба олимони ватанӣ ва сарчашмаҳои расмӣ иттилоот тақия намудааст.

4. Дараҷаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмӣ, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд

Дар таҳқиқоти диссертатсионӣ вобаста ба вазифаҳои гузошташуда навгонии илмие ба даст оварда шудаанд, ки аз таҳқиқоти дигар олимони

комилан фарқ намуда, чиҳати таъмини самараи илмию амалии рушди сармояи инсонӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон замина гузошта метавонанд.

Муаллиф ба сифати унсури якуми навгонии илмӣ чунин қайд намудааст: “муқаррароти назариявии механизми такрористеҳсоли сармояи инсонӣ дар шароити гузариш ба иқтисодиёти инноватсионӣ мушаххас шуда имкон медиҳад, ки вазифа ва функцияҳои ниҳодҳои иқтисодиву иҷтимоии ташаккули қобилиятҳои инноватсионии захираҳои меҳнатӣ бо таваҷҷуҳ ба талаботҳои иқтисодиёти инноватсионӣ муайян карда шаванд, омилҳои таъсиррасон ба эҷоди муҳити мусоиди ниҳодии рушди сармояи инсонӣ ошкор карда шаванд. Дар ин замина, нуктаи назари муаллиф дар робита ба мафҳуми сармояи инсонӣ пешниҳод шудааст, ки онро ҳамчун маҷмӯи қобилиятҳои табиӣ ва ҳосилнамудаи шахс таъриф менамояд, ки дар асоси сармоягузорӣ ба тафаккури эҷодии ӯ чиҳати ба роҳ мондани фаъолияти навҷорисозӣ ташаккул меёбад”. Мутобиқи ба ин навгонии илмӣ муаллиф дар қисми назариявии таҳқиқот бо таваҷҷуҳ ба концепсияҳои илмӣ ҳамкориҳои дурусти ниҳодҳои иқтисодию иҷтимоӣ ва ҳавасмандгардонии бунёди муҳти инноватсиониро омилҳои муҳими рушди сармояи инсонӣ ва такрористеҳсолии сармояи инсонӣ арзёбӣ намуда, вобаста ба ин андешаи ҷамъбастии худро дар саҳифаи 27-уми кӯр чунин иброз намудааст: “... мо сармояи инсониро ҳамчун маҷмӯи қобилиятҳои табиӣ ва азхуднамудаи шахс (дар асоси таҳсилоти умумӣ, махсус ва обутоби ҷисмонӣ) муайян менамоем, ки ба воситаи сармоягузорӣ ба тафаккури эҷодии ӯ чиҳати ба роҳ мондани фаъолияти навҷорисозӣ ҳосил мешавад. Раванди шаклгирии сармояи инсониро муҳити институтсионалии такрористеҳсолии он муайян менамояд”.

Унсури дуюми навгонии илмӣ, ки “... ҷанбаҳои методии ташаккули муҳити институтсионалӣ-инноватсионии такрористеҳсоли сармояи инсонӣ бо таваҷҷуҳ ба мушаххас гардонидани принципҳои асосии сармоягузорӣ ба рушди он мушаххас шудаанд, ки имкон додаанд ду гурӯҳи принципҳои нав (принципҳои марбут ба сармоягузорӣ ба таҳкими муҳити институтсионалии такрористеҳсоли сармояи инсонӣ ва принципҳои марбут ба сармоягузорӣ ба таҳкими фарҳанги навоарӣ) пешниҳод гарданд, ки ба тақмили муҳити институтсионалию инноватсионии рушди сармояи инсонӣ нигаронида шудаанд”-ро дар бар мегирад. Муаллиф тавонистааст, ки дар муқоиса ба муаллифон ва муҳаққиқони қаблӣ механизми асосии ташаккули муҳити институтсионалӣ-инноватсионии такрористеҳсоли сармояи инсониро сармоягузори ҳадафмандона интиҳоб ва асоснок намояд. Дар баробари он, ки сармоягузорӣ чун механизми маъмул дар ташаккул ва рушди тамоми захираҳои иқтисодӣ тавсия шудааст, айни замон дар қори муаллиф бо тасниф ва риояи қатъии як қатор принципҳои фақ мекунад, ки аз ҷониби унвонҷӯй қорқард ва пешниҳод карда шудаанд.

Сеюм унсури навгонӣ аз ҷониби Ш.К. Садиқова бо чунин тарз пешниҳод гардидааст: муҳити институтсионалии такрористеҳсоли сармояи инсонӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо таваҷҷуҳ ба ҷанбаҳои илмию таълимии инкишофи он арзёбӣ гардида, ҷанбаҳои мусбат ва манфии он баҳогузорӣ шудаанд, ки имкон дод хусусиятҳои хоси робитаҳои амудӣ ва уфуқии ниҳодҳои мухталиф дар раванди тақмили тафаккури инноватсионии муҳассилин ошкор карда шуда, тазодҳои сохторӣ, меъёрӣ ва ташкилии ҷараёни ташаккул ва истифодабарии

самараноки сармояи инсонӣ мушаххас гардад. Ш.К. Садиқова асоснок намудааст, ки ташаккули муҳити институтсионалии такрористехсоли сармояи инсонӣ дар навбати худ аз фаъолияти муассисаҳои илмию таълимӣ вобастагӣ дорад.

Чорум унсури навгонии илмӣ бо таваҷҷуҳ ба натиҷаҳои комёбгардидаи раванди таҳқиқот чунин пешниҳод шудааст: “ҷанбаҳои институтсионалии ҳамкориҳои мутақобилаи бозори хизматрасониҳои таълимӣ ва меҳнат дар раванди инкишофи сармояи инсонӣ тадқиқ шуда, омилҳои муассир ба эҷоди қоҳиши ҳамоҳангӣ байни муассисаҳои таълимӣ ва корхонаҳои истехсолӣ чун карда шудаанд, ки баёнгари тафовути сатҳи омодамаоии мутахассисон ба талаботҳои бозори меҳнат мебошад. Дар ин замина ба омили “тафовути технологияи низоми таҳсил ва бозори меҳнат” ҳамчун сабаб ва натиҷаи ҳалалдор шудани тавозуни арза ва тақозо дар бозори меҳнат таъкид шуда, равишҳои методии ташаккули муҳити инноватсионии инкишофи сармояи инсонӣ чун роҳи ҳалли масоили бавучудомада, пешниҳод гардидаанд.

Дар мавриди ин навгонии илмӣ чунин хулоса намудан мумкин аст, ки ҳамгироии бозори хизматрасониҳои таълимӣ ва бозори меҳнат яке аз масъалаҳои муҳими ташкили ҳамкориҳои институтсионалӣ бо таваҷҷуҳ ба рушди сармояи инсонӣ ба шумор меравад. Ташкили ҳамкориҳои ин ду ниҳод тавассути баланд бардоштани самаранокии сармояи инсонӣ ба иқтисоди миллӣ таъсири мусбат мерасонад. Яке аз мушкilotҳои асосии зиёдшавии шумораи бекорон дар бозори меҳнат ва қабули довталабон дар ихтисосҳои гуногуни донишгоҳҳо аз вучуд надоштани низоми ҳамкориҳои мутақобила вобаста аст. Хушбахтона, дар рисолаи мазкур ин масъала ба таври васеъ мавриди санҷиш ва баҳогузорӣ қарор дода шудааст.

Унсури панҷуми навгонии илмӣ таҳқиқоти диссертатсионии мазкур бо чунин мазмун чунин шудааст: “механизми институтсионалии ташаккули кластерҳои илмию таълимӣ ҳамчун муҳити мусоид чӣхати рушди инноватсионии сармояи инсонӣ коркард ва самтҳои асосии стратегияи ташаккули он дар асоси ба назар гирифтани хусусиятҳои сохтори кластери илмию таълимӣ ва инфрасохтори махсуси зерсистемаҳои инноватсионии минтақавӣ муайян карда шудаанд, ки роҳандозии он аз як тараф ба ташаккули тавонмандии инноватсионии мутахассисон ва аз тарафи дигар, барои аз байн бурдани тафовутҳои тавозуни арзаву тақозо дар бозори меҳнат мусоидат хоҳад кард”. Қобили зикр аст, ки яке аз афзалият ва эътимоднокии натиҷаи таҳқиқоти мазкур бо он алоқаманд доништа мешавад, ки пайдарҳамии унсурҳои навгонӣ ба назар мерасад. Дар унсурҳои қаблии навгонӣ масъалаи ташкили ҳамгироии фаъолият байни ниҳодҳои алоқаманд бо рушди сармояи инсонӣ тавсия шудааст. Дар ин унсур яке аз муҳимтарин механизмҳо ё воситаҳои ташкили ҳамкориҳои аз нигоҳи стратегӣ манфиатнок, ин созмон додани кластер бо мақсади рушди ин намуди сармоя аст, ки тавсия шудааст. Дар шароити феълии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва минтақаҳои алоҳидаи он ташкили кластер имконияти рушди ботавозуни иқтисодиётро вобаста ба низоми амалкунандаи дақиқи ниҳодҳои соҳаи маориф, илм ва бозори меҳнату раванди истехсолотро таъмин намудан аст.

Унсури шашуми навгонии илмӣ, ки аз маҷмуи тавсияҳо оид ба рушди сармояи инсонӣ дар раванди рақамикунонии иқтисодиёти миллӣ бо таваҷҷуҳ ба суръат бахшидан ба омузиши касбии кормандон, ҷорӣ намудани барномаҳои таълимии фарогир ва таъмини анғезаи омӯзиш байни муҳассилонро дарбар мегирад, қобили қабул мебошад. Дар шароите, ки таваҷҷуҳи асосӣ ба рушди муҳити институтсионалӣ ва инноватсионии рушди сармояи инсонӣ нигаронида шудааст, пас шартӣ асосӣ истифодаи имкониятҳои замони муосир ба ҳисоб меравад. Вобаста ба ин бояд имкониятҳои рақамикунонии раванди таълим, бо унсурҳои инноватсионӣ шакл бахшидани бозори хизматрасониҳои маориф ва бозори меҳнат ташкил ва масрифи истифода қарор дода шаванд.

5. Дараҷаи асоснок ва эътимодноқ будани натиҷаҳои илмӣ, хулоса ва тавсияҳое, ки дар диссертатсия оварда шудаанд

Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар асоси истифодаи мақсадноки усулҳои замонавӣ таҳлил ва баҳогузориҳои ҳолатҳои норавшани илмӣ омӯхта асоснок гардидаанд. Ҳамзамон, бо мақсади баланд бардоштани самаранокии натиҷаи таҳқиқот ба сарчашмаҳои иттилоотӣ асноди меъёрию ҳуқуқӣ, маълумотҳои омории Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар маълумотҳои оморию ҳисоботҳои соҳавӣ таъҷиб намуда, хулосаҳои илмӣ қоркард ва пешниҳод шудааст, ки дар баргараф намудани мушкилотҳои ҷойдоштаи соҳаи таҳқиқот саҳми назарраси худро гузошта метавонанд.

Вобаста ба истифодаи усулҳо ва сарчашмаҳои иттилоотӣ, ки дар таҳқиқоти диссертатсионӣ мазкур мавҷуд мебошанд, чунин хулоса намудан мумкин аст, ки натиҷаҳои қоркард ва тавсиянамудаи Ш.К. Садиқова воқеан ҷиҳати ташкил ва таъмини муҳити институтсионалӣ-инноватсионӣ рушди устувори сармояи инсонӣ замина мегузорад. Илова бар ин, татбиқи самаранокии натиҷаҳои илмӣ тавсияшуда, метавонанд дар таъмини сифат ва самаранокии бахшҳои гуногуни иқтисоди миллӣ тавассути ташаккули сармояи инсонӣ рақобатпазир нақши муассир дошта бошад.

6. Эродҳои ҳолатҳои баҳсталабӣ роҷеъ ба шаклгирии диссертатсия

Дар баробари баргариҷаҳои таҳқиқоти анҷомёфта баъзан эродҳои хусусияти тавсиявидоштаро пешниҳод намудан мумкин аст, ки ҷиҳати такмил ва ташаккули консепсияи илмӣ мазкур дар оянда замина гузошта метавонанд:

1. Дар раванди таҳқиқот масъалаи ташаккул ва такмили тафаккури инноватсионӣ мавриди омӯзиш қарор дода шудааст, аммо нақши ниҳодҳои соҳаи фарҳанг вобаста ба таҳия ва пешниҳоди асарҳои таблиғкунандаи фарҳанги инноватсионӣ таҳлил ва муқоиса нашудаанд. Хуб мешуд, агар асарҳо, филмҳо, филмҳои тасвирӣ ва дигар воситаҳои таъсиррасонии фарҳангиро бо таваҷҷуҳ ба такмили муҳити инноватсионӣ сармояи инсонӣ мавриди омӯзиш қарор мегирифт.

2. Дар таҳқиқоти мазкур масъалаи таснифоти принципҳои васеъ ва ҳамачониба мавриди омӯзиш қарор дода шудааст, аммо ба андешаи мо хуб мешуд, ки ҳангоми омузиши принципҳои асоснокӣ, оқилона, ҳадафмандӣ, чандирият, мутобиқат, давомнокӣ, ҳавасмандӣ ва шаффофиятро домани таҳлил бо таваҷҷуҳ ба овардани мисолҳои мушаххас васеъ карда мешуд.

3. Масъалаи механизми ташаккул ва инкишофи кластери илмию таълимӣ дар раванди таҳқиқот хуб омукта шудааст, аммо ба андешаи мо хуб мешуд, агар ташкили кластер бо дарназардошти тамоми унсурҳои раванди таҳсил ва такрористехсоли дар мисоли якчанд муассисаҳои таълимию институтҳои дахлдор таҳия ва пешниҳод мешуд.

4. Дар мавриди омӯзиш ва баррасии масъалаи такрористехсоли сармояи инсонӣ дар шароити иқтисодиёти рақамӣ ва натиҷаи таъсири мусбӣ манфии он ақидаҳои ҷолиб пешниҳод шудааст, аммо маҷмуи тавсияҳо ҷиҳати пешгирӣ ё бартараф намудани хатарҳои ин раванд ба назар намерасанд. Хуб мешуд, агар муаллиф вобаста ба ин пешниҳод ва тавсияҳои байниниҳодиро коркард мекард.

Бояд қайд намуд, ки эродҳои пешниҳодшуда ба мазмун ва сифати рисолаи диссертационӣ таъсири манфӣ намерасонад.

7. Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ

Интишорот аз рӯи мавзуи диссертатсия дар 22 кори илмии муаллиф, аз он ҷумла 7 мақола дар маҷаллаҳои (нашрияҳои) тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъъ расидаанд.

8. Мувофиқати диссертатсия ба «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ»

Автореферати диссертатсия мазмуни асосии таҳқиқоти диссертатсиониро дар худ инъикос намудааст ва дар он навғониҳои илмӣ, ки ба ҳимоя пешниҳод карда мешаванд, баён гардидааст.

Хулосаи умумӣ доир ба диссертатсия. Умуман, диссертатсияи тақризшаванда дар мавзуи «Ташаккули муҳити институтсионāl-инноватсионии рушди сар-мояи инсонӣ», аз рӯи натиҷаҳои илмӣ ва амалии худ ҷавобгӯи талаботҳои бандҳои 31, 33, 34 ва 35-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардидааст, таҳия карда шудааст. Бинобар ин, арзанда аст, ки ба муаллифи кори диссертатсионии мазкур Садиқова Шукрона Карчаевна дараҷаи илмӣ – номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.06.02 – Идоракунии инноватсияҳо ва рақамикунонии равандҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ дода шавад.

Муқарризи расмӣ:

номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент,
муdiri кафедраи кори бонкии МДТ
«Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи
академик Б. Ғафуров»

С.Х. Хамидова

Имзои С.Х. Хамидоваро тасдиқ мекунам:
Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба
номи академик Б. Ғафуров»

З.С. Хусейнова

МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б. Ғафуров». Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Хучанд, гузаргоҳи Мавлонбеков 1. Тел. / факс: (+992-3422) 6-52-73, (+992 92 701 97 55). E-mail: rector@hgu.tj. istambonu@mail.ru. (992-3422) 6-75-18. http:// www.hgu.tj